

Tommi Inkisen ja Jussi S. Jauhaisen toimittama artikkelikokoelma Tietoyhteiskunnan maantiede on ehdottomasti tarpeellinen ja kaivattu kirja. Kirjan lähtökohta on sama kuin monilla muillakin viime vuosina ilmestyneillä Suomen tietoyhteiskuntakehitystä luotaavilla artikkelikokoelmilla: Suomen nousu teknologisesti edistyneeksi tietoyhteiskunnaksi on ollut äärimmäisen nopeaa ja tuon kehityksen avaaminen vaatii monipuolista tarkastelua.

Tietoyhteiskunnan maantieteessä tätä Suomen kehityspolkua lähestytään nimenomaan maantieteen ja alueellisuuden näkökulmasta, mikä onkin ollut suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä keskustelussa verrattain ohut sivujuonne. Teoksen eräänlaisena perusteena on se, että tietoyhteiskunta ei ole kaikille ihmisryhmille ja kaikilla alueilla samanlainen. Suomalaisen tietoyhteiskunnan maantieteellinen kuva on siis mosaikkimainen, mikä ei väitteenä sinällään ole kovinkaan hätkähdyttävä.

Teoksessa tarkastellaan tietoyhteiskunnan ja teknologian maantieteellistä ulottuvuutta talouden, politiikan ja kulttuurin näkökulmista ja sen artikkelit koskettelevat erilaisia alueellisia piirteitä varsin edustavasti koko Suomessa. Teos jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä tarkastellaan muun muassa alueellisia innovaatiojärjestelmiä ja yritysverkostoja sekä paikkakuntien maineen rakentamista. Nämä puheenvuorot ovat varsin kehittämisyönteisiä, eli niistä huokuu eräänlainen pyrkimys edistää tietoyhteiskunnan kehittymistä aluekontekstissa.

Kirjan toisessa osassa näkökulma vaihtuu kriittisemmäksi. Artikkelien teemoina ovat esimerkiksi teknologisoituvan kaupunkitilan

KAIVATTU PUHEENVUORO TIETUYHTEISKUNNAN MAANTIETEESTÄ

*Tommi Inkinen & Jussi S. Jauhainen (toim).:
Tietoyhteiskunnan maantiede.
Helsinki, Gaudeamus 2006. 271 s.*

varjopuolet, yksityisyyden suoja tietoyhteiskunnassa, kansalaisten näkemykset tietoyhteiskunnasta sekä jo pitkään pinnalla olleet etätöiden tai hajaantuneen työn teemat.

Kirjan artikkelit ovat varsin hyviä, jos kohta niiden välillä on jonkin verran erilaisia tyyli- ja laatueroja. Joidenkin artikkeleiden kohdalla perussanoma ja sitä tukevat ydinkohdat on saatu hiottua esiin erittäin hyvin, kun taas osassa artikkeleista tätä työtä olisi voinut vielä jatkaa. Sisällön osalta kirjan ensimmäisen osan artikkelit ovat allekirjoittaneelle tutumpaa maastoa, eivätkä ne siksi tarjonneet yhtä avartavia uusia näkökulmia kuin teoksen toisen osan artikkelit. Esimerkiksi teknologisoituvaa kaupunkitilaa käsitellyt artikkeli jäi mietityttämään vielä lukemisen jälkeenkin. Eri tavalla orientoituneelle lukijalle lukukokemus saattaa näyttäytyä tietysti juuri päinvastaisena.

Kirja on siis kokonaisuudessaan mainio katsaus tietoyhteiskunnan maantieteen kysymyksenasetteluihin. Samalla on kuitenkin todettava, että tässä kattavuudessaankin se tavoittaa vain osan tietoyhteiskuntakehityksen maantieteellisten vaikutusten ilmiökentästä. Tämä huomio taas palauttaa pohtimaan sitä, onko enää olemassa erillistä tietoyhteiskunnan maantiedettä,

vai onko vain maantiedettä nykyisessä tietoyhteiskuntakontekstissa. Ilmiö on hieman sama kuin e-bisneksen eli sähköisen liiketoiminnan tutkimuksessa. Kun tieto- ja viestintäteknologian ja erityisesti internetin käytöstä liiketoiminnan tehostamisessa ja täysin uudentyyppisen liiketoiminnan synnyttämisessä tuli ylen tavallista – ”business as usual” – katosi myös e-bisnes. Tämän tietoyhteiskuntailmiöön liittyvän tutkimuksellisen haasteen kirjan toimittajat

toki auliisti johdantoartikkelissaan myöntävätkin.

Kirjan toimittajat ovat siis olleet tässä mielessä mahdollottoman tehtävän edessä. Tämänkin ymmärtäen ja mielessä pitäen olisin lukijana kaivannut teoksen hieman tukevampaa johdantoartikkelia, jossa olisi kurkotettu yhtenäisemmän viitekehysten luomisen suuntaan. Nyt lukijalle saattaa jäädä hieman hataraksi käsitys siitä, miksi samassa kirjassa käsitellään alueellisen innovaatiopolitiikan haasteita ja paikantamiseen perustuvien mobiilipalvelujen problematiikkaa. Tokihan toimittajat punovat tätä teoksen punaista lankaa sen johdantoartikkelissa, mutta sen olisi kenties voinut tehdä nykyistä systemaattisemmin ja syvällisemmin.

Jäin myös miettimään kirjaa lukiessani sitä, onko tietoyhteiskunnan maantiede karannut meiltä, sitä eri kanteilta lähestyviltä tutkijoilta, pitkälle karkumatkalle. Onko huomiomme liian pienissä asioissa, kun todella suuret kehityskulut jäävät huomiotta? Tämän kysymyksen herätti vuonna 2005 julkaistun Thomas L. Friedmanin *The World Is Flat* -teoksen lukeminen. Päivätyönään toimittajana työskentelevän Friedmanin kirja on silmät avaava, joskin sangen anekdotaalinen ja varmasti myös osin tarkoitushakuinen

analyysi uuden tieto- ja viestintä-tekniologian mahdollistamasta, alati syventyvästä globaalista työnjaosta. Nähdäkseni siinä ollaan pitkälti tietoyhteiskunnan maantieteen taloudellisessa ytimessä.

Friedmanin kirja on hengeltään hieman samansuuntainen kuin ne muutamat 1990-luvun teokset, jotka visioivat ”etäisyyksien kuolemaa”. Noita teoksia kirjan johdannossa sivutaan, mutta ehkä tämä Friedmanin teoskin olisi pienen kommentin ansainnut. Onhan se sentään keikkunut tietokirjojen myyntilistoilla hyvän tovin ja aika monet kirjan lukeneista ovat siihen ainakin ”hissipuheissa” viitanneet, mikä on tällaisten tietokirjojen kohdalla aika harvinaista. Jonkinlaisen jäljen se lukijoiden mieleen on siis jättänyt. Toisaalta rankattiinhan Susan Kurosen kirja Pääministerin morsian myyntilistoissa tietokirjaksi ja sitäkin ovat ihmiset ahkerasti kommentoineet...

Vakavasti ottaen Friedmanin analyysiä niistä tekijöistä, jotka

tekivät maapallosta ”litteän” voi tietysti arvioida kriittisesti. Yhtä kaikki, erilaiset kehittämiskulut ovat johtaneet siihen, että on olemassa nopeita tietoliikennetyksiä sekä yhteisiä ohjelmistoalustoja ja tiedon esittämisen tapoja, jotka yhdessä luovat pohjan esimerkiksi erilaisten tieto- ja informaatioväylteisten prosessien ulkoistamiselle, siirtämiselle halvemman kustannustason maihin tai muille uudenlaisille tuottamistavoille.

On syntynyt aidosti ”litteämpi” maailma, jossa työn ja tiedon jakaminen on mahdollista yhä useammin ajasta ja etäisyydestä sekä yhä useammin jopa kielestä tai kulttuurista riippumatta. Peking ja Bangalore ovat tässä mielessä lähes yhtä lähellä Tamperetta kuin Turku tai Helsinki. Tällöin ei puhuta enää siitä, voiko etätyötä tehdä kotitoimistossa kolme päivää viikossa, vaan siitä, tehdäänkö sama työ täällä vai Intiassa. Se on hurja, joskin monessa mielessä

vielä häilyvän visionäärinen kuva tulevaisuudesta.

Kuten alussa totesin, Tietoyhteiskunnan maantiede on tarpeellinen kirja ja se varmasti löytää paikkansa yliopistojen ja korkeakoulujen oppikirjana ja tietoyhteiskunnan maantieteen eräänlaisena peruslukemistona. Kuten takakan-siteksti lupaa, teos tarjoaa tuoreita näkökulmia tietoyhteiskunnan alueellisesta tarkastelusta ja kehittämisestä kiinnostuneille. Se varmasti tarjoaa jotakin uutta kaikille lukijoille, sillä tietoyhteiskunnan maantiede on sisällöllisesti erittäin laaja aihe, jonka kaikkia osa-alueita ei varmasti kukaan voi kovin syvästi hallita.

Kirja ei siis tyhjennä koko aihealueen pajatsoa, vaan lähinnä haastaa suomalaisia tutkijoita kirjoittamaan tässä arvioitua teosta käsitteellisesti koherentimman teoksen tietoyhteiskunnan maantieteestä. Eikä visionäärisyyскään sopivassa mitassa olisi pahitteeksi tuolle kirjalle.

Jari Kolehmainen